

Filozofie ve věku renesance a reformace

Duchovní obrat od středověku k novověku

Již v období *pozdní scholastiky* (14.-15.stol.) se objevovaly myšlenky, jež v sobě nesly příznaky nového duchovního obratu. Mezi její nejvýznamnější představitele patří především **Roger Bacon, Duns Scotus a Vilém Ockham**. Byly vzneseny požadavky, aby se věda a filozofie stavěla na *bezprostřední zkušenosti a pozorování přírody*. Bylo *zrušeno pouto mezi filozofií a teologií*. A především dochází k *osvobození individua z tradičních vazeb*. Předzvěstí nově se rozvíjejícího humanistického hnutí byl rovněž návrat k antické filozofii, hlavně aristotelovské. Jako základ má sloužit studium starých jazyků, jako jsou *řečtina či italština*.

Přechod od středověku k novověku se uskutečňoval v mnoha společenských aspektech a je třeba jej posuzovat z více pohledů:

Vynálezy a objevy

Mezi nejdůležitější události 15.a 16. století patří bezesporu vynález *kompasu*, který umožnil plavbu po světových mořích.

Zavedení *střelného prachu* mělo za následek pád rytířstva a nadvlády sečných a bodných zbraní.

V neposlední řadě vynález *knihťisku* a současné nahrazení drahého pergamenu levnějším *papírem* umožnilo zpřístupnění knih i nižším vrstvám obyvatelstva a nastartoval tak velký duchovní obrat.

Kryštof Kolumbus objevil *Nový svět*.

Vasco de Gama našel *námořní cestu do Indie*, kterou vlastně hledal Kolumbus.

Magalhaes poprvé *obeplul Zemi*.

Četné námořní objevy měly za následek, že se centrum světového dění začalo přesunovat do zemí poblíž Atlantiku.

Nové vědění o přírodě

Astronomické představy středověku byly založeny na domněnce, že Země je nehybným středem vesmíru, kolem něhož krouží celá nebesa.

Proti těmto domněnkám vystoupil polský astronom **Mikuláš Koperník** s tezí, že *Země je hvězdou mezi hvězdami, která krouží okolo Slunce a otáčí se kolem své osy*.

Johann Kepler přišel s objevem a matematickou formulací pohybu planet. Přišel s myšlenkou, že *celý vesmír se řídí jednotnou zákonitostí*.

Kepler vidí hlavní chybu řeckého chápání přírodních jevů v jejich „*kvalitativním*“ pojmání řešení. Naproti tomu přichází s myšlenkou zcela jednotné přírody a rozdíl vidí pouze „*kvantitativní*“.

Galileo Galilei přichází se zcela revolučním přístupem poznávání přírody. Zatímco filozofové antiky se ptali „*proč*“ se jevy dějí, Galilei se zajímá „*jak*“ se něco děje.

Omezení se u přírodních jevů na otázku „*jak*“ odstartovalo mohutný rozvoj přírodních věd. Takto zjištěný výsledek totiž proces nevysvětluje, ale popisuje jeho průběh. Jelikož jsou přírodní procesy kvantitativní, tudíž jsou měřitelné. Galileim začíná vítězné tažení evropské přírodovědy.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

STŘEDNÍ
PRŮMYSLOVÁ ŠKOLA
STAVEBNÍ
OPAVA

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Pracovní list byl vytvořen v rámci projektu
"Nová cesta za poznáním", reg. č.
CZ.1.07/1.5.00/34.0034, za finanční podpory
Evropského sociálního fondu a rozpočtu ČR.

Uvedená práce (dílo) podléhá licenci Creative Commons
Uveďte autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko

Humanismus a renesance

Humanismus vznikl v Itálii. Za „otce humanismu“ je považován **Petrarca** a jeho současník **Boccaccio**, který je znám spíše svým stěžejním dílem *Dekameron*, ve kterém popisuje život lidí své doby, než svými učenými pracemi.

Humanismus vytýčil ideál vzdělání, orientovaný antikou. Vzdělání čistě „*lidského*“ (humánního), nikoli teologického. Humanismus zasáhl do mnohých oborů duchovního života. Vzorem pro zastánce humanismu se stalo dílo Platóna. Rovněž Aristoteles se stal synonymem humanismu. Na rozdíl od Platóna, jehož dílo bylo nutno překládat a znovu oživit, Aristoteles byl znám ze scholastiky. Mezi zastánci Platóna a Aristotela zavládl nesmiřitelný boj, hlavně v otázce *nesmrtelnosti*. V 15. století dochází k pádu Aristotelovy opory křesťanské víry a tím i k *zániku scholastiky*.

Jestliže humanismus byl veskrze záležitostí učenců, **renesance** („*znovuzrození*“), která z něj vzešla, zasáhla prakticky do všech oborů lidské činnosti (lékařství, techniku, právo, obchod, výtvarné umění atd.). Mezi nejvýznamější umělce té doby patřili **Botticelli, Raffael, Michelangelo, Leonardo da Vinci, Rabelais, Cervantes, Cranach Shakespeare a další**.

Reformace

Rozsáhlé změny ve společnosti si vyžádaly i reformu církve. Tu si uvědomovali i humanisté. **Martin Luther** byl velice zbožný člověk. Kritizuje nárok církve být jediným prostředníkem mezi Bohem a člověkem. Kritizuje odpustky. Zavrhuje středověkou tradici církve a nahrazuje církev viditelnou, tou neviditelnou – tedy společenstvím těch, kteří jsou v Boží milosti. Odkazuje jedince na sebe sama. Vykoupení vidí ve víře v Písmo, ve zjevené slovo Boží, jak je uvedeno v evangeliích. Proto se nazývá jeho učení *evangelické*. Luther staví rozum proti víře tak, jak tomu bylo v raném křesťanství např. u Tertulliana. Luther žádal svobodu bádání v Písmu, ostatní jej nezajímalo.

Nově vzniklý *protestantismus* přispěl k zlomení nadvlády církve. Jednak zvnějšku došlo k vynětí vzdělávacích ústavů z područí církve (zesvětštění), jednak zevnitř Luther založil svobodu svědomí člověka. Ač zapřisáhlý nepřítel filozofie, tvoří v jejich dějinách milník, bez kterého by stěží vytvořil svou filozofii např. Immanuel Kant.

Literatura:

Störiq, H.J. *Malé dějiny filozofie*, vydalo nakladatelství Zvon Praha 1991, ISBN 80-7113-041-9